
Historična dokumentacija

Poročilo OZNE o agenturah na območju Slovenije

Poročilo *Sovražne agenture na teritoriju Slovenije* hrani Arhiv Republike Slovenije, Oddelek za dislocirano arhivsko gradivo III (donedavni Arhiv Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije) v fondu 301-4 Načelstva OZNE za Slovenijo in je prvo poročilo, ki ga je kot rezultat zbranih delovnih poročil, ki so jih pooblaščenstva OZNE za Slovenijo morala oddati v času od 1. novembra do 1. decembra 1944 načelstvu OZNE za Slovenijo, to posredovalo OZNI za Jugoslavijo. Naloge prvih odsekov in prvih sekcij OZNE korpusnih oblasti so bile zbiranje in urejanje podatkov o nazivih in sedežih glavnih sovražnikovih obveščevalnih ustanov ter njihovih najvažnejših agentih in uslužbencih v najvažnejših mestih. Ob pričakovani osvoboditvi je bila namreč glavna naloga OZNE ujeti voditelje sovražnih obveščevalnih centrov, zajeti njihove arhive in glavne agente, da bi jim onemogočili obveščevalno delo.¹

Poročilo obsega 17 v slovenščini pisanih strani. Njegov sestavni del pa je tudi grafični prikaz povezave "SS policijskega poveljstva za Jadransko Primorje" in "Specialnega inšpektorata policije za Julijsko Benečijo". Poročilu sta dodana seznam učinkovitih agentov specialnega inšpektorata, iz katerega so razvidni podatki za 102 agenta in sicer njihova imena in priimki, leta rojstva, družinski stan, izobrazba, funkcija in pod opombo oborožitev s številko puške in pištole. Na drugem seznamu (106 oseb) so podatki o pomožnih agentih specialnega inšpektorata in sicer: ime in priimek, leto rojstva in naslov stanovanja. Oba seznama sta pisana v srbohrvaškem jeziku; zaradi pomanjkanja prostora ju ne navajam.

Poročilo je razdeljeno v šest poglavij, označenih s črkami abecede, ki zajemajo najprej uvodno pojasnilo (A), v katerem je predstavljena zgodovinska razkosanost slovenskega ozemlja po okupaciji in oblike policijsko-upravnega obvladovanja v času, o katerem poročajo. Posebej so njegovi pisci opozorili, da so podatki zelo nepopolni na eni strani zaradi neenotnosti sovražnikovih organizacij in na drugi strani zato, ker se tudi obveščevalna služba ni v vseh pokrajinah enakomerno razvijala oziroma delovala. Zelo izčrpno je obdelan sektor Primorske z izgrajenim italijanskim policijskim aparatom (B), nekoliko krajše je predstavljena Ljubljanska pokrajina (C), zelo okvirno pa Gestapo in Wehrmanschaft ter Heimatbund na Štajerskem (Č) ter Gorenjska (D). Poročilo se zaključuje s kratkim pregledom Sovražnikove agenture v inozemstvu (E).

Podatki, ki so bili podlaga za to poročilo, niso samo nepopolni, temveč tudi napačni, za kar je bilo več vzrokov. Gre za neenakomerno razvitost narodnoosvobodilnega gibanja in njegove obveščevalne službe, saj je bilo za Primorsko mnogo več podatkov kot za Štajersko.² Poročilo predvsem kaže na to, kakšno stopnjo v organizaciji in delovanju obveščevalne službe je OZNA dosegla do konca leta 1944, iz česar je izhajala tudi kvaliteta zbranih podatkov. Poročilo kaže tudi na

---

¹ Več o tem Ljuba Dornik Šubelj: Oddelek za zaščito naroda za Slovenijo. Filozofska fakulteta - oddelek za zgodovino, Ljubljana 1994, magistrsko delo (dalje Dornik Šubelj, OZNA za Slovenijo).

² Dornik Šubelj, OZNA za Slovenijo, str. 61-67.

način (internega) vrednotenja in ocenjevanja podatkov. V poročilu navedeni podatki so za historiografsko rabo ponekod pomanjkljivi ali nezanesljivi in celo napačni in je nujno ob tem upoštevati tudi historiografski literaturo.³

Vsi poudarki so enaki originalu.

Ljuba Dornik Šubelj

SOVRAŽNE AGENTURE NA TERITORIJU SLOVENIJE

A.

"I. Zgodovinska razkosanost slovenskega ozemlja pred sedanjo imperialistično vojno ter različnost vojno-političnih dogodkov, ki so jih doživljale razne slovenske pokrajine v teku te vojne, sta imeli za posledice dejstvo, da na teritoriju Slovenije sovražnik nima enotne policijsko-politične organizacije, ki bi z enotnega centra vodila borbo proti Narodno-osvobodilnemu gibanju Slovenije. Tako je na primer SLOVENSKA KOROŠKA, ki je pred sedanjo imperialistično vojno pripadala Avstriji, tudi po okupaciji Jugoslavije vključena v policijsko politično organizacijo, ki ima svoj center v Celovcu in je podrejena policijsko-političnemu aparatu za Avstrijo s svojim centrom na Dunaju. ŠTAJERSKA, ki je bila po okupaciji Jugoslavije kot ena izmed prvih slovenskih pokrajin bivše Jugoslavije vključena v Reich kot "povsem nemška pokrajina" ima svoj center v Mariboru ter je podrejena višjemu centru za Spodnje Štajersko, ki se nahaja v Gradcu. PRIMORSKA, ki je bila 25 let pod italijansko okupacijo, je ohranila v glavnem svojo italijansko policijsko-politično organizacijo, s tem, da je po kapitulaciji Italije skupaj z GORENJSKO in takoimenovano "Ljubljansko pokrajino" vključena z vsemi svojimi policijsko-upravnimi organizacijami v nemški center za "ADRIATISCHE KÜSTENLAND".⁴

Čeprav je okupator na celem slovenskem ozemlju eden in isti vključ formalnemu obstoju italijanskega republikanskega režima na Slovenskem Primorskem, namreč Nemeč, ki vodi in dirigira celotno borbo proti slovenskemu narodu in njegovemu Narodno-osvobodilnemu pokretu na vsem ozemlju Slovenije, vendar ne vodi te borbe iz enega in istega neposrednega centra za vso Slovenijo, tako, da imamo na slovenskem teritoriju naslednje med seboj nezavisne centre:

1. MARIBOR, z nadrejenim centrom v Gradcu za Štajersko
2. CELOVEC, z nadrejenim centrom na Dunaju za Koroško,
3. TRST, neposredno podrejen upravno-političnemu centru Reicha in sicer za celoten Kuestenland /Gorenjska, Primorje in tkzv. Ljubljanska Pokrajina (s podrejenimi centri Ljubljana, Bled in Trst.) To je prva karakteristika sovražnikove policijsko-politične organizacije na teritoriju Slovenije.

II. Že navedeni zgodovinski razvoj v posameznih pokrajinah Slovenije pa je privedel sovražnikov upravno-policijski aparat do precejšnje neenotnosti v

³ Tone Ferenc: Nemška policija v operacijski coni "Jadransko primorje" 1943-1945. Borec XXVIII, 1976, št. 11, str. 577-592, št. 12, 657-676, XXIX, 1977, št. 1, str. 15-32, št. 2, str. 77-99; T. Ferenc: Fašisti brez krinke; Dokumenti 1941-1942. Maribor 1987; T. Ferenc: Gestapo v Sloveniji. Rupert Butler: Ilustrirana zgodovina Gestapa. Murska Sobota 1988, str. 203-243; K. F. / Marko Selin: Nič več strogo zaupno; Nacistične obveščevalne službe in njihova dejavnost pri nas. I., II., Ljubljana 1978.

⁴ Gorenjska ni bila del operacijske cone Jadransko Primorje. Kot se vidi iz nadaljevanja poročila pod točko "D", ki se je nanašalo zgolj na Gorenjsko, so bili podatki o Gorenjski redki in nepopolni.

pogledu notranje organizacije. Dočim je na primer organizacija upravno-političnega in policijskega aparata na Koroškem povsem enotna, tipično reichovska, s homogenim švabskim policijskim aparatom, je na Štajerskem že rahleje povezan z domačim izdajalskim elementom, bodisi, da ga sprejema v svojo organizacijo, bodisi, da se povezuje z belo - in modrogardističnimi organizacijami. V TAKO IMENOVANI LJUBLJANSKI POKRAJINI JE NAJTESNEJE POVEZAN S CELOTNO ORGANIZACIJO DOMAČIH IZDAJALCEV in še posebej z njihovo policijsko in obveščevalno službo, tako, da tvorijo te domače izdajalske organizacije osnovo okupatorskega policijskega aparata in da se okupator očitno omejuje samo na kontrolo teh organizacij, deloma iz razloga, ker mu je ta domači izdajalski aparat suženjsko predan, deloma iz razloga, da okupatorju primanjkuje sil za lastni aparat, ki se povrhu vsega še ni znašel tako hitro na tujem sektorju. Skoro isti položaj je na ozemlju SLOVENSKE PRIMORSKE s to razliko, DA JE TAM ITALIJANSKI POLICIJSKI IN FAŠISTIČNI APARAT TISTA OSNOVA, na katero se oslanja okupator in ki ima formalno vso samostojnost. Kot pomoč in dopolnilo pa se poslužuje okupator v podrejeni vrsti še domačega izdajalskega aparata, ki ga ustvarja domača reakcija iz lastne iniciative ob podpori okupatorja. Pri tem je značilno, da na tem sektorju zaradi boljše organizacije ital.[ijanskega] fašističnega policijskega aparata sovražnik še v veliko manjši meri ustvarja svojo lastno organizacijo in se še bolj omejuje na samo kontrolo podrejenih policijsko-upravnih organizacij. Tako, da imamo:

- 1.) Sektor Primorske z izgrajenim italijanskim policijskim aparatom, ki mu služi kot dopolnilo aparat domače reakcije, oboje pod kontrolo gestapa,
- 2.) Sektor Ljubljanske pokrajine, vključno Ljubljana z izgrajenim policijskim aparatom domače reakcije pod kontrolo gestapa
- 3.) Sektor Gorenjska in Štajerska z izgrajenim gestapovskim aparatom ob neizgrajenem domače reakcije
- 4.) Sektor Koroške s čistim reichovskim policijskim aparatom

Ta neenotnost policijsko-upravnega aparata na teritoriju Slovenije je druga njegova karakteristika.

III. Podatki, kakor jih navajamo spodaj glede sovražnikovih agentur na teritoriju Slovenije, so zelo nepopolni. V neki meri je vzrok temu ravnokar zgoraj omenjena neenotnost teh sovražnikovih agentur, kakor tudi dejstvo, da se narodno-osvobodilni pokret in s tem tudi naša obveščevalna služba nista v vseh pokrajinah enakomerno razvijala. Zato so nam na razpolago mnogo boljši podatki za sektor Primorske, kot na primer za Severno Štajersko. Še v večji meri pa je pomankljivost podatkov posledica napačnega in pomankljivega dela naše obveščevalne službe, ki se je do zadnjega naslanjala na masovno obveščevalno službo brez načrtnega dela, da se dokoplje v centre sovražnikovih agentur. Bavila se je z drobnarijami, ni pa prešla v ofenzivo in udarjala na sovražnikove centre s ciljem, da jih spoznava, razkriva in ruši njeno delo v načrtih.

B.

SEKTOR PRIMORSKE Z IZGRAJENIM ITAL.[IJANSKIM] POLICIJSKIM APARATOM

Osnovne policijske edinice v vseh ital.[ijanskih] pokrajinah so bile in so še kvesture, ki se nahajajo v vseh malo večjih mestih. Na sektorju Slovenske Primorske obstojajo kvesture v Gorici, Vidmu, Trstu in Puli. Vsaka kvestura ima poleg drugega tudi svoj politični oddelek. Kvesture so neposredno podrejene prefekturi. Te institucije so v normalnih razmerah vodile borbo proti političnim nasprotnikom vladajočega režima.

Poleg tega pa je fašistični režim uvedel še posebno ustanovo in sicer SPECIALNI POLICIJSKI INSPEKTORAT, ki ni stalna ustanova, temveč ga vspostavlja samo tedaj, in tam, kjer se je to pokazalo posebno potrebno. Tako je bil ustanovljen pred leti specijelni inspektorat na Siciliji, kjer je tedaj strašila znamenita "Mafija". Vodil je ta specijelni inspektorat divizijski general Giuseppe Guelli. Čim se mu je posrečilo razkrinkati to Mafijo, je bil inspektorat ukinjen.

I.

SPECIALNI INSPEKTORAT NA PRIMORSKEM

Ob vstopu Italije v vojno /1940/ se je začelo na Primorskem uporniško gibanje Slovencev, čeprav takrat osvobodilna fronta slovenskega naroda še ni obstojala. Takrat so ustanovili specialni inspektorat za Julijsko Benečijo z nalogo razkrivanja in uničevanja vseh slavofilskih, komunističnih in protifašističnih organizacij na tem področju. Organizacija in vodstvo inspektorata je bilo poverjeno generalu Guelliju.

Specialni inspektorat za Julijsko Benečijo je bil ustanovljen na isti način, kakor prejšnji. Iz raznih kvestur so vzeli najboljše moči, ki so tvorile jedro, to so bili takoimenovani EFETIVI. Poleg teh pa je specijelni inspektorat vzel v začasno službo nove moči, ki so rekrutirale iz bivših zaupnikov, dostikrat naših dezertarjev pa tudi iz brezposelnih. Vse tečasne moči so tvorile kader pomožnih agentov, ki so se imenovali AUSILIJARI. Vsi ti nameščenci so v službi le toliko časa, kolikor časa obstoja specielni inspektorat.

Specialni inspektorat vodi vso borbo proti "protidržavnim elementom" in ima nekak monopol nad to borbo.

ORGANIZACIJA INSPEKTORATA

Specialni inspektorat je podrejen generalni policijski direkciji, katere predstojnik je TRAVAGLIO, ta pa je zopet podrejena notranjemu ministrstvu. Sedež direkcije je VALDAGNO, za časa vojske pa se je preselila v MADERNO. Uradno ta izpremembra naslova ni bila javljena.

Specialni inspektorat ima sedež v Trstu, VIA BELLOSGUARDO 8. Vodi ga divizijski general Giuseppe Guelli, generalni inspektor, ki biva v hotelu Savoja, kjer ima sobo in sprejemnico. Stalno ima na razpoolago auto Fiat 1.100 Ts 3419, s šoferjem Tuzzeo Marijom. Razen tega uporablja inspektorat tudi auto TR 13815 /topolino/.

Vežo z direkcijo drži Guelli osebno, ki večkrat potuje tja v avtomobilu. Kurir motociklist pride z direkcije le zelo redko, dočim je veza po pošti le minimalna. Pred nemško okupacijo je imel inspektorat močno oddajno postajo /radio/ za celo Italijo ter dve manjši na avtomobilih. Nemci pa so vse zaplenili, tako, da so sedaj

radiotelegrafisti brez vsakega dela in so določeni zaenkrat za delovno službo. Svojih kurirjev inspektorat sam nima.

Guelliju, ki ima največ zaslug za Mussolinijevo rešitev, raportira šef kabineta podpolkovnik Sigillo Giuseppe, večkrat tudi vicekomisar dr. Colotti Gaetano. Malo redkeje Mazzucati, šef policijske podružnice San Michele. Razen tega ima med višjimi krogi v Trstu in izven Trsta polno znancev, ki ga često obiskujejo. Napram podrejenim je zelo prijazen. Guelliju je podrejen šef kabineta podpolkovnik SIGILLO GIUSEPPE, ki vodi vse delo na Inspektoratu, odpira pošto in jo deli drugim. Vsi komisariji in funkcionarji poročajo njemu, on pa potem raportira generalnemu inspektorju. Je tudi Guellijev namestnik in lahko za njega podpisuje in ukrepa, kadar je ta odsoten. Je vedno v Trstu, zvezo ima z SS policijo in sicer z najvišjim komandantom za Jadransko Primorje, DR. WEIMANNOM. Redno pošilja na komando SS raport, o partizanskih akcijah v okolici Vidma. Samo 7. VII. 1944 je bilo v tem raportu vpisanih ta dan 20 akcij /razdrte proge, zažgane lokomotive, podrti mostovi, opljene karabinerske postaje, zajete straže na mostovih, akcije na nemške postojanke itd./ Sigillo ima nato tudi zvezo s Kvesturo in sicer s političnim oddelkom, katerega vodi dr. Ruggero, vendar ta zveza ni posebno tesna. Šefu kabineta so podrejene vse podružnice Inspektorata v Vidmu, Gorici, Reki in Pulju. Zlasti pogosta je zveza z Vidmom in Gorico, tako, da prihajata šefa teh podružnic vsaj dva do trikrat na teden v Trst. Šefa podružnice na Reki in v Pulju pa redkeje in sicer povprečno po enkrat na teden.

Ostali uradi, ki so podrejeni šefu kabineta, so še:

Policijski ODSEK SAN MICHELE, šef brigadire Mazzucato,

ARHIVSKI URAD: ŠEF LO PREIATO LUIGI, uradnik ROSSI REMO in tolmač HOLLINGER ADOLFO /žid/. V tem uradu so še pomožni uradniki dr. PATANIA VINCENZO in JANNI CARMELO.

ADMINISTRATIVNI URAD: katerega vodi vicekomisar VERNILLO DOMENICO

URAD ZA PROMETNA SREDSTVA, katerega vodi vicekomisar CENTONZE FERRUCIO

POLITIČNA ESKADRA, katero vodi dr. COLOTTI GAETANO

PREISKOVALNA, SODNA, POLITIČNA IN ŽIVILSKA ESKADRA, katero vodi vicekomisar PERIS MARIANO, ki ima na razpolago 6 agentov: Aronico Antonio, Bergamo Rocco, Tedeschi Giuseppe, Pilai Salvatore, Maltere Francesco, Parachi Sergio, vsičasni.

PREISKOVALNA, SODNA IN POLITIČNA ESKADRA, katero vodi vicekomisar VITO, ki ima na razpolago brig. TRAPASSO DOMENICO in začasne agente Alfonzo Michel, Bartolani Antonio, Lusi Ugo, Zution Sergio, Magnifico Gaetano, Cava Giacomo. Perisu in Gorgoniju je dodeljen v pomoč funkcionar dr. RANTY GIUSEPPE. Zadnje imenovani eskadri se bavita z raznimi tatvinami, črno borzo itd. Pri tem pa preiskujeta, če ni morda zločin političnega značaja.

ESKADRA KVESTURE ZA KONTROLO TUJCEV, šef dr. CRESCIMANNO GIUSEPPE. Ta odsek ima tudi direktno zvezo s političnim oddelkom Kvesture, katerega vodi dr. RUGGERO. Šefu kabineta je direktno podrejen tudi vicekomisar Costa Francesco, katerega funkcija pa nam še ni znana.

KOMANDA POMOŽNIH AGENTOV, vodja je podpolkovnik RENATO BUCCILI, ki pa je šel 21. VII. za stalno v Genevo [pravilno verjetno Genova, op. a.] in prevzame njegovo funkcijo SPOLVERINI ANTONIO.

Odseki Inspektorata po večjih krajih v Istri, Brkinih, Krasu, Pivki, Vipavskem, Tolminskem, Goriškem, v Brdih itd. so povezani z najboljšimi podružnicami Inspektorata /Gorica, Videm, Reka, Pulj/ deloma pa direktno s Trstom. Zaenkrat tam ni agentov, pač pa so obveščevalni centri.

Policijski odsek San Michele

Ta policija je odsek Specijalnega Inspektorata, od katerega je odvisna, kar se tiče odpuščanja in nameščanja agentov, plač in kaznovanj. Sicer pa ima veliko autonomijo in se smatra skoraj za samostojno policijo. Ustanovila se je dne 18. III. 1944. Uradni naslov se glasi: Federacija fašijev, sekcija za policijo, odsek ulice Sv. Mihaela /Specialni policijski Inspektorat za Julijsko Benečijo/.

Ta oddelek je nastal na ta način, da je maršal Mazzucato, kot komandant skvadrstov v Trstu prosil SS komando, da bi smel s svojimi pajdaši samostojno delovati kot policija v borbi proti partizanom. Iz neznanih razlogov je dobil negativen odgovor. Nato se je obrnil na Guelija in prosil, da bi se v Trstu formiral poseben odsek tega Inspektorata, sestavljen iz samih skvadrstov in bi operiral na področju Trsta in okolice, ker skvadrsti dobro poznajo teren, razen tega pa imajo stike z nekaterimi aktivisti OF, PCI itd. Inspektorat ga je sprejel v službo 10. III. 1944 in mu poveril nalogo, da ustanovi ta odsek. Mazzucato je takoj zbral okoli sebe vse mogoče lopove, ki jih jemogel najti med skvadrsti, ne da bi se oziral na njihovo preteklost /v kriminalnem oziru/ rezultat tega je bil, da so se v tem odseku zbrali skoro sami delikventi, kar je razvidno tudi iz njihovega vršenja "čiščenj", ki sestojijo iz požigov, ropov itd. Vse te ljudi je sprejel dne 18. III. 1944, kasneje je pa polagoma sprejemal nove moči, tako, da jih je bilo skupno cca 170. Zaradi raznih kriminalnih zločinov, ki so jih izvršili nekateri agenti, se je izvršila po Guelijevem nalogu revizija in je bilo odpuščenih cca 30 najhujših kriminalcev. Ob reviziji se je namreč izkazalo, da so bili nekateri kaznovani že po 12 x. Med njimi so bili tudi taki, ki so odsedeli že po 12 let zavora, zaradi kriminalnih deliktov. Revizija še ni čisto končana.

Plače znašajo za poročene /katerih je največ/ lir 3.000 mesečno, neporočeni pa prejmejo po 2.400 lir.

Ta policija je v tesnem kontaktu s federacijo fašijev, od katere često prejema nagrade v denarju in v naturalijah. Vsi agenti in uslužbenci so fašisti.

Odsek ne opravlja običajne policijske službe, temveč je določen za čiščenje proti partizanom in za nočne patrole po mestu. Na akcije gredo navadno skupaj z nemškimi SS, a včasih tudi s skvadro Colotti. In to od 30-50 mož na enem ali dveh kamijonih. Na akcije gredo v civilu, oboroženi z brzostrelkami in revolverji, včasih tudi z drugim orožjem, kar zavisi od važnosti akcije. Mazzucato je navadno v fašistični uniformi, stanuje v Trstu via Irene della Croce 9. Je maršalo /vodnik/, predlagan pa je za čin poročnika zaradi specijalnih zaslug. Je velik pijanec, muči in pretepa naše ljudi. Celó Colotti govori s prezirom o njem in izjavlja, da ne mara imeti nobenega opravka z njim. Smatra ga za navadnega delikventa in bandita. Dejstvo je, da se iz vsake akcije vrne s polnim kamijonom naropanih stvari. Nje-

govi agenti ustavljajo ljudi, ki nosijo iz Furlanije moko in maščobo, njih pa pretepajo in zapode.

Odsek S. M. ima zveze poleg one, s centralo in federacijo tudi še z SS in političnim oddelkom na Kvesturi.

Ta odsek je poslal na razpolago k federalnemu fašističnemu inšpektorju v Tržiču Calibichu 10 agentov, ki vrše tam policijsko službo, kakor da bi bili odsek zase. So pa še vedno odvisni od San Michele. Njihova naloga je čiščenje Furlanije od angleških padalcev in akcije proti partizanom. /Sedaj jih je baje cca 30/.

Sektorju Sshnutu od SS so iz te policije dodelili naslednje agente: Crisa Ottocaro, pok. Francesco, Stradi Mavriglio, oče Luigi, sta pri SS že od aprila 1944, Ardesi Mario, oče Mario, Faccinetti Giuseppe, oče Giacomo, Trst, via Milano 25, De Francesci Raimondo, pok. Ivana, Landstater Dario, oče Emilio, Trst, itd.

Skupno je bilo premeščenih 20 agentov, za ostale pa imena niso znana. Vsi ti agenti so sedaj obveščevalci, ves dan se sprehajajo po kavarnah, kinih, gostilnah in po okolici Trsta.

Z Mazzuccatijem se ni strinjal radi načina dela njegov namestnik Firrelli, ki ga je zato Mazzuccato ob priliki ostalih odpustitev odpustil. Predlagal pa je obenem SS, da ga pošljejo na delo v Nemčijo. Tirreni je izginil iz Trsta in šel k partizanom. Že prej je sodeloval z nami. Sedaj se nahaja nekje v bližini IX. Korpusa.

Skvadra Colotti

Dr. Colotti ima posebno skvadro, ki si jo je sam izbral iz več agentov. On sam je zasliševalni in raziskovalni komisar. Po činu pa je vicekomisar. Je zelo aktiven, zaslišuje, piše zapisnike, izroča aretirance na SS in na Kvesturo, dočim z S. M. noče sodelovati in imeti zveze. Rojen je v Siciliji v Palermu kot sin policijskega maršala. Do septembra [19]43 je bil pomožni komisar dodeljen Mianatu, po razpadu pa je tega izrinil in prevzel njegovo mesto. Verjetno je k temu mnogo pripomogel Farinacci, ker je Colotti njegov prijatelj. Nekaj časa sta delala skupaj, od novembra pa Mianota ni več na Inspektoratu. Pravijo, da ga je Colotti spravil v zapor, dočim trde drugi, da se nahaja v Rimu, kamor je odpotoval 8 dni pred njega ovadbo. Miano dr. Domenico je stanoval na via Banadoni 2, kjer se je potem naselil dr. Colotti, v telefonskem imeniku je še vedno imenovan Miano. Ta telefon uporablja sedaj dr. Colotti, stanovanje je v tem imeniku nalašč navedeno napačno in sicer V. P. Rivoltella 93.

Iz kvesture v Padovi so izvedeli, da namerava Colotti, vicekomisar Specijalnega Inspektorata v slučaju nevarnosti pribežati v Stresso, kjer biva njegova družina.

Dr. Colotti ima namestnika ANDRIAN DARIA in pomočnika TEDESCHI GIUSEPPA, njegova skvadra se pa sestoji cca iz 30 do 40 agentov. Število in osebe se stalno menjajo, izjema je le 8 agentov in sicer: Sica Giuseppe, Mignacca Alesia, Romano Gaetano, Davan Udino, Brugnerotto Guerardo, Falco Carmine, Polidoro Armando in carabiner Giufriada. Teh 8 tvori jedro, dočim so ostali deloma sestavljeni iz efektivnih agentov, deloma pa iz začasnih. Falco je bil prej v Ljubljani, kakor večina drugih iz te grupe, kjer se je oženil in sedaj večkrat potuje tja.

Skvadra Colotti je vedno na razpolago Colottiju in ni določena za druge službe. Vrše aretacije, zasliševanja, zasede itd. Colotti ima za vso svojo skvadro v svoji pisarni mire, ki jih jim razdeli, kadar gredo na akcijo.

Pomožni agenti

Komandant pomožnih agentov je podpolkovnik RENATO BUCCILLI, ki je podrejen direktno šefu kabineta. Rojen je leta 1896, do 8. septembra je bil na tribunalu v Ljubljani, ni ravno zagrizenec in izjavlja, da bodo prejeli zasluženno plačilo oni agentje, ki so bili v Ljubljani, ker so jetnike strašno mučili. Dne 21. VI. je odšel za stalno v Genevo.

Pomožni agentje, ki niso razporejeni po raznih specialnih službah so uvrščeni v kampanjo pomožnih agentov, katerih komandir je kapetan Spolverino Attilio. 21. VII. je prevzel mesto Renata Buccilia. Do 8. septembra je bil komandir neke kampanje teritorialne policije v Trstu.

Njemu so podrejeni 4 vodi in sicer:

I. vod, komandir Lo Duca Antonio, protifašist, anglofil, večkrat govori proti zagrizencem in Inspektoratu.

II. vod, komandir poročnik Crescimanno Alfredo, ki je brat dr. Crescimanna Giuseppa, je dr. prava, rojen na Siciliji, nasprotnik Colottija, ki je bil oficir v Albaniji.

III. vod, komandir podporočnik Nolfo Ernesto, rojen v Tunisu, živel v tujini do 8. sept. bil na akademiji Modena, na inspektorat je prišel, ker ni imel nobenega svojca v Italiji, je nasprotnik fašizma in Colottija.

IV. vod, poročnik Grezo Luigi, advokat, rojen na Siciliji, v službo je prišel 1. IV. 1944, skoro bos in nag. Prej je bil na tribunalu v Ljubljani. Je Colottijev nasprotnik.

Vsi pomožni agentje so bili sprejeti od marca 1944 dalje. Vsi oni pa, ki so bili sprejeti od ustanovitve Inspektorata do marca 1944, so bili sprejeti tedaj v efektivno stalno službo.

V veliki večini so to ljudje, ki so sprejeli to službo zato, da jim ne bi bilo treba iti v vojsko ali na delo v Nemčijo. Partizanom pa se tudi niso hoteli priključiti, torej tipični oportunisti. Zato je njihova borbenost naravnost nezatna. Razen peščice onih, ki jih ima Colotti v svoji skvadri. Potek vojnih dogodkov, opazovanje aretirancev itd., vse to ima nanje velik vpliv in že postajajo nemirni. Posamezniki so že dezertirali, večina ostalih pa se pripravlja na umik. Mnogo agentov hiti delati posebne izkaznice, iz katerih ne bi bilo razvidno, kaj so, in katere naj bi jim služile za kritje ob razsulu. Da bi to preprečil, je Sigillo telefoniral na anagrafski urad, naj tem agentom ne izstavlja osebni izkaznic, ker jim zadostujejo njihove policijske. Kako veliko zaupanje uživajo ti agentje pri svojih predpostavljenih, je razvidno iz dejstva, da so te dni razorožili vse agente razen onih, ki so pri Colottijevi skvadri, kateri pa tvorijo veliko manjšino, kajti skupno je namreč pri Inspektoratu 260 agentov - pomožnih. Vsi ti pomožni agentje imajo privatna stanovanja.

Celokupni inspektorat ima na razpolago 8 avtomobilov, 103 efektivne ter 106 pomožnih agentov za Julijsko Benečijo. /Glej prilogo: spisek efektivnih in spisek pomožnih agentov./

Inspektorat v Trstu je ustanovil poleg tega 21 podružnic po celi Julijski Benečiji. V glavnih mestih Julijske Benečije pa posebne specialne inšpektorate, ki so podrejeni Centralnemu Inspektoratu v Trstu: SPECIJALNI INSPEKTORAT NA REKI ima komisarja, 4 agente, podrejene reški kvesturi, ki pa delajo za podružnico

Inspektorata, poleg tega pa še dva agenta, ki sta odvisna od Centralnega Inspektorata in delata pri podružnici.

SPECIALNI INSPEKTORAT V POLI ima komisarja, 8 učinkovitih agentov, ki so podrejeni Centralnemu Inspektoratu in delajo pri podružnici ter enega pomožnega agenta.

SPECIALNI INSPEKTORAT V UDINAH ima komisarja, 6 agentov, podrejenih videmski kvesturi, a delajo za podružnico, poleg tega pa še 4 učinkovite in 4 pomožne agente, podrejene Centralni Inspektorata.

SPECIALNI INSPEKTORAT V GORICI ima komisarja, 6 agentov, podrejenih goriški kvesturi, ki delajo za podružnico ter dva agenta, podrejena Centralnemu Inspektoratu.

Imena in podrobnosti o teh organih hrani naš Evidenčni oddelek.

MUČILNICA RIDZER⁵

Pri rafineriji Standart nad Skednjem in Žavljam se nahaja mučilnica Ridzer, prej je bila to vojaška kasarna. V to mučilnico so po razpadu Italije pripeljali 4500 Judov, razen tega pa vsak dan podnevi in ponoči vozijo tja ljudi iz okolice Trsta in Istre. To kasarno stražijo SS. Neki SS, katerega so preje opili, je povedal: "Vsak, ki prestopi prag te kasarne, se ne vrne nikoli več, ker ga spečejo v posebnih pečeh, nalašč pripravljenih za to. Jetnike tolčejo po glavi s kladivom, nato pa jih odpeljejo v prostor, ki ima dno iz železnih palic. Pod njimi gorijo ognji. Čez pol ure odprejo prostor in v njega zopet lahko pripeljejo drugega aretiranca. Sam stražar se je pobahal, da je bilo v tej mučilnici spečenih preko 4.000 Judov in razen tega ogromno število ujetih partizanov. Predno jih odpeljejo v omenjeni prostor jih zaslišujejo, mučijo, pretepajo - z biči iz jeklenih žic. V tej mučilnici so ujetniki zaprti posamezno v posebnih celicah, v katerih morajo ležati ali sedeti, ker so celice zelo nizke. V to mučilnico vozijo Nemci vsako noč precej drv in vidi se dim, ki se vali iz dimnikov omenjenih peči. Ob priliki bombardiranja Trsta so Nemci močno zastražili to kasarno in svojih mest niso zapustili, čeprav so bombe padale v neposredno bližino, ker so se bali, da ne bi ujetniki zbežali. Dostop v to postojanko nimajo niti vse nemške osebe. V neposredni bližini mučilnice se nahaja rafinerija Standart, garaža za tramvaje, velika klavnica in pa industrija za izdelovanje tankov.

Obveščevalna služba

Inspektorat prejema informacije od svojih zaupnikov in vrinjencev. Mreža nam še ni znana. Poleg tega prejema informacije od SS in od kvesture /tu predvsem razne neorganizirane ovadbe/. Sigurno je, da ima Colotti svojo lastno obveščevalno mrežo /osebne zaupnike/. Po izjavah Sica in Mignace pa je razvidno, da ima tudi vsak od onih ostalih 8 stalnih agentov v Colottijevi skvadri po 4 do 5 zaupnikov. Obveščevalna mreža je razpletena tudi po celi Primorski in so

⁵ Gre za Rižarno (it. Risiera di S. Sabba) v predmestju Trsta. Prim. Tone Ferenc v delu *Satan in njegovo delo in smrt*, Ljubljana 1979; San Sabba, Istrutoria a processo per il Lager della Risiera, I., II. Milano 1988; Capire la Risiera; A Trieste un Lager del sistema nazista. Trieste 1996; Ferruccio Fölkel: Rižarna vrata v smrt; Nacistično taborišče pri Trstu. Trst 1990.

podružnice tudi po večjih krajih na deželi, verjetno obveščevalni centri, ker do sedaj tam še ni agentov.

Sekcija San Michele zanesljivo sprejema informacije od SS PFR ter od 58 legije Camicie /črne srajce/, katerih komanda se nahaja v via Gambini. Ali imajo tudi posamezni agenti svoje zaupnike, nam ni znano.

Zelo verjetno pa je, da pri teh policijah obveščevalna mreža ni razpredena ravno premočno, ker so to delo iz političnih razlogov najbrž prevzeli Nemci sami. Na ta način si tudi razlagamo, da so bili k SS premeščeni ravno najboljši špijoni od San Michela.

II.

POLICIJSKA ORGANIZACIJA DOMAČE REAKCIJE NA PRIMORSKEM

Ta organizacija je mnogo manj izdelana in dovršena, kakor italijanski policijski aparat. Vzrok temu je mnogo manj izdelana in dovršena, kakor italijanski policijski aparat. Vzrok temu je nizka stopnja celotne domobranske organizacije na Primorskem sektorju. Izgleda, da je uspelo domači reakciji, da postavi na Primorskem svoj policijski aparat le v glavnih mestih, to je v Trstu in Gorici s podružnicama v Kobaridu in Udinah. Te policijske organizacije domače reakcije so med seboj v zelo rahlih zvezah, ker je vsaka izmed teh organizacij sama za sebe vezana na okupatorsko policijsko organizacijo v dotičnem kraju. Svoje zveze s sosednjimi organizacijami in z belogardističnim centrom v Ljubljani vzdržuje le preko političnih zvez.

1. POLICIJSKA ORGANIZACIJA BELE GARDE V TRSTU, ima svoj sedež v via Monfer 8. Hrani pa se v via Torre bianca. Šef te policijske organizacije je Poljšak Ivo, rojen v Slov.[enski] Bistrici na Štajerskem. Po poklicu študent trg.[ovske] akademije. Do kapitulacije Italije je deloval kot belogardist v ljublj.[anski] pokrajini, kjer je bil po 8. sept. od partizanov ujet in obsojen na smrt, a mu je uspelo pobegniti. Za svoje delo je zelo nezmožen, je pa zagrizen anti-komunist. Pod njegovo ingerenco spada tudi organizacija v Poli, Reki in Gorici.

Na razpolago mu je 16 agentov in sicer:

GUŠTIN, SREDNJIH LET, Poljšakov namestnik

OČKA, /ileg. ime/ starejši, poročen, doma iz Ljubljane. Mnogo se zadržuje v Poljšakovi komandi. Piše pisma na nemško komando.

BOLTAVZAR MILAN, doma iz Bežigrada, velik, močan, star 26 let, v Ljubljani je bil član OF, pa je dezertiral.

MILANOVIČ BRANE, sin bivšega jug. oficirja.

BITEŽNIK MITJA, jurist, sin advokata, po rodu Primorec. Imel je tudi stike z Jazbecem, organizatorjem sredine. Precej zahaja v Gorico, kjer je bil pred kratkim tudi ranjen v hrbet.

MUSTER JOŽE, fužinar, sin zobozdravnika iz Ljubljane

REISNER JOŽE, akademik, sin ravnatelja tehnične šole v Ljubljani.

KRAMOLC LUKA, medicinec, sin učitelja Luke iz Ljubljane

BARAGA

SAKSIDA JOŽE iz Trsta ali Gorice

BERCE OTO, akademik, begunec s Štajerskega

Tomšič

ŽITNIK ANTON, dijak, doma iz Ljubljane, spada h Erlichovi grupi. Poljšak sam je izjavil, da je postavljen na policiji za kontrašpijonažo. Je popolnoma kriminalen tip, ki uživa v pretepanju naših ljudi.

ČERTALIČ ANTE, stanuje v via Industrija 2, pred kratkim je prišel iz internacije in se javil v službo policije.

Ostala imena, ki so v zvezi s policijo:

CENCIČ GABRIJEL iz Ljubljane, sin umrlega urednika Slovenca, je agent policijske uprave v Ljubljani. Prihaja pogosto skupno z dr. VIRNIKOM v Trst, zaradi stika s policijo.

DUHOVNIK iz Medvod, ekstremna točka črne internacionale, organizator bega za Trst. Njegova klika je v sporu s Poljšakovo policijo, ker je pretežno nacionalna.

Poljšak izstavlja sam dokumente svojim agentom in je zaradi varnosti izdal vsakemu tudi dokument gestapa.

2. DOMOBRANSKA POLICIJA V GORICI ima svoj sedež v via Morelli. Šef te policije je neki Perzolia iz Ljubljane. Skupina šteje okoli 45 mož, ki je pa zelo slabo oborožena. Ta center ima dve podružnici in sicer:

v Kobaridu, kjer šteje 14 mož in

Ajdovščini, kjer šteje 10 mož.

Prav tako ima domobrantska policija svoje podružnice v Postojni, Ilirski Bistrici in Tolminu. Imajo stalne zveze z SS, dobivajo precej točne podatke in informacije s Kanalske doline, medtem ko iz okolice Gorice in s Krasa nimajo dobrih informacij.⁶

MIHAJLOVIČEVE AGENTURE NA PRIMORSKEM

Poleg teh domobrantskih agentur imajo na sektorju Primorske tudi Mihajlovičevci /modrogardisti in črnorokci/ svoje manjše organizacijske in politične centre. Njihovo policijsko delovanje se omejuje le ne sodelovanje z domobrantsko in švabsko policijo v borbi proti narodnoosvobodilnemu pokretu ter na špijoniranje vseh konkurenčnih reakcionarnih organizacij /domobrancev, sredine itd./

V Trstu imajo Mihajlovičevci svoj glavni center v via Commerciale 3, v drugem nadstropju. Tu imajo svojo pisarno, ki jo vodi aktivni kapetan Avguštinčič Tone. Ta je bil v internaciji v Italiji, po vrnitvi pa se ni hotel priključiti Rupnikovim domobrantscem. V pisarni mu pomagata neki dr. Jazbec in Živec. Povezujejo se s tržaškimi intelektualci, od katerih sta vodilna dr. Slavik in dr. Tomšič. Denar dobivajo od svoje centrale v Ljubljani, finansira jih grupa industrijalcev. Med drugimi jim je dal na razpooago ljubljanski industrijalec Heinrichar 6.000.000 Lit. Že navedeni dr. Jazbec prihaja tudi v Padovo, kjer organizira študente, ki so povečini prišli iz Ljubljane.

Med najvidnejšimi Mihajlovičevci v Trstu so naslednji:

Manojlovič Ljubo, via Vasari, star 19 let, star četnik.

Deaković, ki je prišel z Djakovičem in Jevdjevičem iz Bologne.

Kontič Slavino iz Šibenika, študiral v Bologni, prej ustaš, sedaj četnik

Lakatus, novinar iz Zagreba, ki je pa verjetno odšel v Švico.

⁶ Podatki so nepopolni. Več glej Boris Mlakar: Domobrantsvo na Primorskem (1943-1945), Ljubljana 1982, str. 89 in 90.

Buljan iz Splita, industrijalec likerjev, milijonar, ki je 13. II. 1944 prinesel iz Rima v Trst 500.000 lir.

Vujinovič, doma iz Splita, dela skupaj z Deakovičem.

Vujošević, bivši kurir Mihajlovića. Bil je v internaciji, sedaj v Trstu

JEVDJEVIĆ.

V samem Trstu imajo plavogardisti okrog 30 mož plavogardistične /mihajlovičevske policije/, ki se je rekrutirala iz bivših Sokolov iz Ljubljane. Zaradi njihove propagande za kralja Petra jih je začela zasledovati italijanska fašistična, pa tudi domobranska policija, na kar so začeli v svojem delu nekoliko kolebati.

Center vseh teh tipov je v hotelu Continental. Tja zahaja pogosto Jevdjevič, ki pa mnogo potuje v Abacijo, kjer je imel aprila sestanek z majorjem Novakom in zastopniki nekega nemškega štaba. Tudi del Jevdjevičevega štaba se nahaja v hotelu Continental.

Za zvezo med Mihajlovičevci v Trstu in Mihajlovičevsko skupino v Švici, skrbi dr. Leska, po narodnosti Srb, po poklicu zobozdravnik, ki stanuje v Trstu, via Gateri 9. Ko se je v novembru in decembru začela propaganda med bivšimi jug. aktivnimi oficirji za beg v Švico, in ko je neko določeno število teh oficirjev dejansko bežalo v Švico, se je moral vsak izmed njih javiti pri dr. Leski, kjer je dobil dokumente in denar. Poleg stroškov za vožnjo je dobil vsak oficir še 4.000 lir. Vodiči so morali po povratku s švicarske meje točno poročati dr. Leski, kako so oficirji potovali in kaj so med seboj govorili. Skupina dr. Leske je imela v vseh večjih mestih severne Italije postavljene relejne stanice, ki so jih vodili pravoslavni popi in srbski študentje.

Glede na to, da se Rupnikovo domobranstvo močno razkrajaja zaradi razvoja na svetovnih frontah in vedno vidnejšega poraza Hitlerja, se Mihajlovičevski element v majhnem procentu krepí, dočim večji del domobranstva prehaja v vrste narodnoosvobodilne vojske. Prav tako se pojavlja na sektorju Primorske "ČRNA ROKA", o kateri bomo poročali kasneje kot eksekutivni "ilegalni", gestapovsko mihajlovičevski organ.

III.

UPRAVNO POLICIJSKA ORGANIZACIJA NEMŠKEGA OKUPATORJA

Na sektorju Slovenskega Primorja se nahaja tudi center vsega upravno političnega in torej tudi policijskega aparata za pokrajine, ki jih je okupator naimeoval "Adriatisches Küstenland" /to je Primorska z Istro, Gorenjska, Ljubljanska pokrajina z Ljubljano/.

Ta center se nahaja v Trstu ter ga predstavljajo po upravno politični liniji Hitlerjev "Berater" Reiner, v policijskem in vojaškem pogledu pa "SS Gruppenführer und General der Polizei", krvolok Roesener. Kje ima svoje prostore Roesener, nimamo poročil, Reiner stanuje na via Eremo 1., komanda pa se nahaja v podzemlju palače tribunala. S 1. junijem je bil neki višji oficir po imenu Pfeifer imenoval za namestnika Reinerjevega.⁷

⁷ Na Primorskem je bila upravnopolijska organizacija nemškega okupatorja takšna, da so bile Primorska z Istro in Ljubljanska pokrajina z Ljubljano v upravnem pogledu združene v operacijsko cono Jadransko Primorje s središčem v Trstu, ki jo je vodil dr. Friedrich Rainer, v policijskem in vojaškem pogledu pa višji vodja SS in policije, policijski general Ervin Rösener v Ljubljanski pokrajini, v ostalih

Od ostale organizacije, zlasti kar se tiče policijskega aparata Roesenerja, imamo podatke samo o tem, da je za Julijsko Benečijo njegov namestnik neki dr. Globočnik. Nimamo podatkov o podrobni organizaciji tega aparata, ki je zelo maloštevilen. Policijsko delovanje nemškega okupatorja se na tem sektorju omejuje predvsem na kontrolno delovanje zgoraj navedenih republikansko fašističnih in domobransko - izdajalskih policijskih organizacij. Pri tem ima v posameznih italijanskih in domobranskih policijskih enotah svoje zastopnike, ki imajo sicer odločilno besedo, prepuščajo pa iniciativo italijanskim in domobranskim policijskim organom.

C. LJUBLJANSKA POKRAJINA

Ob okupaciji Jugoslavije je italijanski okupator v takoimenovani Ljubljanski pokrajini prevzel večino upravno - policijskega aparata, kakršen je obstojal do okupacije. Prevzel ga je na ta način, da je ohranil vso dotedanjo organizacijo in skoro vse uradništvo, razen vodilnega, ki ga je okupator zamenjal s svojim. Tako je ostala bivša uprava Dravske banovine z vsemi svojimi oddelki, ostala je žandarmerija, ostala je policija v Ljubljani in sreska načelstva po pokrajini. Poleg te osnovne upravno - policijske organizacije, katero je pustil italijanski okupator še dalje, le da jo je kontroliral in jim dajal direktive, je italijanski okupator na celem teritoriju Ljubljanske pokrajine vpostavil svojo policijsko organizacijo, OVRO ter svoje karabinjerske postojanke. Toda istočasno je iz vrst domačih izdajalcev množil in izpopolnjeval domač policijski aparat, ki je tem tesneje sodeloval z okupatorskim, čim bolj je naraščal narodnoosvobodilni pokret.

Dočim je bil kompletan upravno - policijski aparat italijanskega okupatorja in domače reakcije ob kapitulaciji Italije zrušen s tem, da so sile NOV in POJ zasedle skoro vso Ljubljansko pokrajino, razen Ljubljane same, je ostal nepoškodovan, oziroma nezmanjšan upravno - policijski aparat domače reakcije v Ljubljani sami. Tak aparat je prevzel nemški okupator po kapitulaciji Italije.

Tako funkcionira v sami Ljubljani še vedno UPRAVA POLICIJE s silno razširjenim aparatom. Poleg uniformirane policije, ki šteje cca 300 mož, razpolaga političen oddelek s preko 100 tajnih agentov.

Šef političnega oddelka je bivši sodni pripravnik LOH MAKŠ.

Ves ta aparat, s šefom uprave policije v Ljubljani vred je v absolutni večini po narodnosti slovenski, prevlada pa v njem klerikalni element domače reakcije.

Okupator in domača reakcija obvladata v takoimenovani Ljubljanski pokrajini poleg Ljubljane še dve sreski mesti, to je Novo mesto in Kočevje, pri čemer je njihova oblast omejena strogo na mesto samo in najožjo okolico. V teh mestih se sicer nahaja sresko načelstvo, poleg njih pa je organizirana takoimenovana "Varnostna služba", ki nadomešča bivšo žandarmerijo in jo sestavljajo za operativne edinice nesposobni moški. V sklopu sreskega načelstva je organizirana obveščevalna služba, ki pa razpolaga z malim številom agentov. Težišče policijske in obveščevalne službe je pri posadkah Rupnikovega domobranstva.

---

pokrajinah pa Odilo Globocnik s sedežem v Trstu. Prim. T. Ferenc: Nemška policija v operacijski coni "Jadransko primorje" 1943-1945. Borec XXVIII, 1976, št. 11, str. 577-592.

POLICIJSKO OBVEŠČEVALNI APARAT RUPNIKOVEGA DOMOBRANSTVA

Pri organizacijskem štabu slov. domobranstva v Ljubljani je formiran tudi obveščevalni center. Slovensko domobranstvo ima od svojega nemškega gospodarja izrecno prepoved, da ne sme vršiti niti v Ljubljani sami, niti na podeželju, aretacij, še manj pa eksekucije na lastno pest. Vse ovadbe je treba v smislu povelja nemških oblasti dajati organom Gestapa, ki končno odloča, ali naj se osumljenca aretira.

Vkljub temu je vse delo švabobranskih edinic v pretežni večini policijskega karakterja. Domobranske edince se dosledno izogibajo borb z našimi operativnimi edinicami. Preko svoje obveščevalne službe pa sistematično skušajo odkrivati naše terenske organizacije in posamezne pristaše narodnoosvobodilnega pokreta, kakor tudi pozadinske oblasti, vojaške in civilne, katere lovijo in jih po največkrat na licu mesta pobijejo. To svojo policijsko aktivnost maskirajo s parolo, da so politični delavci terenci, najnevarnejša organizacija narodnoosvobodilnega pokreta in da je treba te najprej uničiti. V tem smislu je orijentirana ne samo aktivnost domobranskih edinic, temveč tudi vsa njihova obveščevalna služba in sicer v mestu samem, kot na podeželju, tako, da lahko smatramo celotno domobransko vojaško organizacijo kot osnovo okupatorskega policijsko - političnega aparata. Tako funkcijo vrši obveščevalni center pri organizacijskem štabu Rupnikovega domobranstva v Ljubljani in njim podrejeni obveščevalni centri, ki so naslednji:

- obveščevalni center Ljubljana s 13 podrejenimi enotami
- obveščevalni center Vrhnika s 14 podrejenimi enotami
- obveščevalni center Grosuplje s 5 podrejenimi enotami

DOS, TOS, ČRNA ROKA

Poleg policije /uprava policije v Ljubljani, varnostna in obveščevalna služba v sreskih mestih Kočevje, Novo mesto/ in poleg domobranskega policijsko obveščevalnega aparata, obstoja v Ljubljani še takoimenovana

DOS / državna obveščevalna služba / in

TOS /tajna obveščevalna služba/

Obveščevalno službo DOS vodi znani plavogardist major Novak. Prej se je ta obveščevalna agencija imenovala SIS /slovenska informacijska služba/, pozneje je delala pod imenom JOS /jugoslovanska obveščevalna služba/. Navidezno se ta obveščevalna organizacija zanima za vojaške vesti, za poslušanje tujih radijskih postaj, za okupatorske postojanke itd. Praktično pa se ta Mihajlovičevska obveščevalna organizacija zanima za vse, karkoli je v zvezi z osvobodilno fronto in narodnoosvobodilnim pokretom, kjer je borba plavogardistov usmerjena le proti narodnoosvobodilnemu pokretu. Nima sicer svoje oficijelne eksekutive, ki bi bila organizirana v količkaj pomembnejšem obsegu, vendar pa dela z roko v roki z okupatorskim policijskim aparatom, od Gestapa preko domobrancev do Črne roke.

DOS se smatra samega sebe kot "Oddelek poveljstva kraljeve jugoslovanske vojske v Sloveniji" in je organiziran "nadstrankarsko" kot vojaška organizacija. Svojo organizacijo razširja v treh smereh: preko "sokolske legije", "narodne legije" in "slovenske legije". Pri tem je sokolska legija politična grupacija izdajalcev iz bivšega liberalnega tabora /JNS/, slovenska legija politična grupacija izdajalcev iz kleri-

kalnega tabora /JRZ/ ter narodna legija politična grupacija takoimenovanih sredincev. Vsaka izmed teh legij ima takoimenovanega "zveznega" oficirja pri poveljniku kraljeve vojske za Slovenijo.

DOS obstoja prilično organizirana v sami Ljubljani, kjer ima 8 obveščevalnih sektorjev. Svojo zaupniško mrežo pa ima tudi v enotah Rupnikovih domobrancev. Ta mreža se toliko bolj razširja, kolikor bolj prehajajo fašistični elementi v Rupnikovem domobranstvu v Mihajlovičevske vrste. Pri tem pa je treba še posebej omeniti, da špijonira DOS ne samo vse pristaše narodnoosvobodilnega gibanja, temveč tudi konkurenčne reakcionarne grupe okoli slovenske in narodne legije. DOS je najtrdnije zasidrana v sokolski legiji.

Do sedaj je uspelo, da je DOS organiziral obveščevalno službo v Ljubljani, manjše agenture pa ima v Trstu in Gorici. Na podeželju pa ima svoje mreže v oboroženih oddelkih Črne roke.

Na policiji ima DOS svoje organe /v Ljubljani Uranič F./, ter je tesno povezana z Gestapom.

TOS /tajna obveščevalna služba/ je separatna obveščevalna organizacija "slovenske legije", to je izdajalec iz bivšega klerikalnega tabora /JRZ, Katoliška akcija, Stražarji/. Istočasno je tesno povezana z obveščevalnim aparatom Rupnikovega domobranstva, v katerem itak prevladujejo klerikalni elementi, povezani z Gestapom.

Organizator TOS-a je znani belogardistični kaplan Glavač. Cilj te obveščevalne organizacije je izrecno lov za vsakim posameznim resničnim ali navideznim pristašem narodnoosvobodilnega gibanja. Zaradi trenj, ki se neprestano pojavljajo v taboru domačih izdajalcev, pa ti tabori neizbežno vohunijo drug proti drugemu, pri čemer zlasti TOS kot obveščevalna organizacija najbolj zagrizenega dela reakcije vohuni tudi za onimi elementi, ki se nahajajo prav tako v taboru reakcije, pa se opredeljujejo k liberalnemu taboru. Tako se neredko zgodi, da marsikateri pristaš in pobornik reakcije iz enega ali drugega tabora pade po denunciaciji nasprotne obveščevalne službe pod sumom "komunizma". Tako se je na primer zgodilo v Novem mestu, da je šef obveščevalne službe pri domobranski posadki v Novem mestu kaplan Babnik obdolžil liberalne predstavnike domobrantskih enot komunizma, kar pa je imelo za posledico, da so bili razrešeni vsi obveščevalni organi, povečini duhovniki, ki so pripadali TOS-u.

Obe navedeni organizaciji TOS in DOS sta najtesneje povezani z Gestapom, odnosno ima Gestapo v njih odlično oporo ne samo v tem pogledu, da mu pomagata pri zasledovanju pristašev narodnoosvobodilnega gibanja, temveč tudi v tem, da ima s tem dober pregled nad vsem dogajanjem v taboru same reakcije. To je razvidno deloma iz naslednjega: ko se je v začetku letošnjega poletja zaradi razvoja dogodkov na svetovnih frontah začel razkroj v domobrantskih vrstah, je začel organizirati takoimenovano "ilegalo", to je za prestop v mihajlovičevske vrste, ter se pripravljaj, da v slučaju kapitulacije Nemčije, odnosno izkrcavanja zaveznikov udari okupatorju v hrbet. Posledica tega je bila, da je Gestapo v Ljubljani aretirale cca 200 Mihajlovičevcev in sicer iz vrst TOS-a, DOS-a in Rupnikovih domobrantskih oddelkov. Pri tem so nastala vsa mogoča sumničenja, da je te plavogardiste izdal TOS, plavogardisti iz klerikalnih vrst so dolžili DOS, na zunaj v svoji propagandi pa so proglašali te aretacije kot posledico "komunističnega

izdajstva". Okupator teh aretirancev ni streljal, kot ponavadi dela s pristaši OF, temveč jih drži zaprte "za vsak slučaj".

GESTAPOVSKI POLICIJSKI APARAT

Kot smo že uvodoma navedli, nemški okupator ob prevzemu Ljubljana in takoimenovane ljubljanske pokrajine ni vzpostavil svojega aparata v celoti, temveč je prevzel vse obstoječe upravne in policijske aparate in jih še povečal, sam pa se je omejil na kontrolo. Zaradi tega tudi ni organiziral kakega posebnega centra v Ljubljani sami in za ljubljansko pokrajino, temveč je Ljubljano podredil svojemu gestapovskemu centru na Bledu.

Tako ima Gestapo v vseh upravno - policijskih institucijah samo svoje kontrolne organe. Na policijski upravi v Ljubljani je pod firmo zveznega oficirja pri Upravi policije odn. njenemu šefu dr. Hacinu neki gestapovec DUSCHA. Kontrolni organ vseh zaporov na sodišču in policiji je gestapovec Hauptscharfuehrer SIMON. Ta ima povsod svoje namestnike iz vrst domačih izdajalcev.

Podrobnejših podatkov o gestapovskem aparatu v Ljubljani in Ljubljanski pokrajini trenutno nimamo.

ČRNA ROKA

Dočim sta TOS in DOS v veliki meri in predvsem obveščevalni organizaciji, ki se poslužujeta domobranske vojaške organizacije, policije in Gestapa kot svojih eksekutivnih organov, je nasprotno Črna roka bolj eksekutivni kot obveščevalni organ domače reakcije. Črna roka je teroristična organizacija, ki se poslužuje 1. okupator, da preko nje izvršuje najogabnejše zločine in se s tem zamaskira ter pri tem še igra vlogo zaščitnika slovenskega naroda pred Črno roko, čeprav ni nobenega dvoma, da je okupator s pomočjo domače reakcije prvi organizator Črne roke. 2. Črna roka je izvršni organ klerikalne izdajalske roke, ki istočasno vrši zločine proti pristašem narodnoosvobodilnega gibanja, obenem pa tolče tiste izdajalske kroge iz liberalnega izdajalskega tabora, ki očitno nastopajo proti klerikalni nadvladi v taboru izdajalcev. 3. Črna roka je neke vrste "ilegala" in sicer rezerva za plavogardiste, ki hočejo dati črni roki pečat "redne jugoslovanske vojske Kralja Petra" in obenem rezervna krinka za tiste domobrance, ki bi se v teku nadaljnje diferenciacije domobranstva ne odločili za okupatorja, temveč bi prešli v mihajlovičevsko ilegalo, kjer bi se pod firmo kraljeve jugoslovanske vojske borili dalje proti narodnoosvobodilnemu pokretu "skupaj z zavezniki". Belogardistični duhovnik je na vprašanje: "Kaj je Črna roka?" odgovoril: "Črna roka je od zakonite /okupatorske/ oblasti dovoljena organizacija, ki ji je poverjena naloga, delati red.

Trenutno obvladajo Črno roko zagrizeni klerikalni elementi, sestavljeni iz vrst Erlichovih klerofašističnih stražarjev /Erlich je bil bogoslovni profesor, izrazit klerofašist še za časa Jugoslavije, streljan od pristašev NOV 1942 leta v Ljubljani/ in iz križarjev ter iz vršičkov liberalnega fašističnega izdajalskega tabora.

Izvršni odbor Črne roke tvorijo: neki Kreiper, Jeločnik, znan domobranski propagandist v Ljubljani, Slavko Krek /brat ministra Kreka/, poleg tega pa so še v

vodstvu Črne roke dr. Marjan Zajec in dr. Pirkmajer iz liberalnega tabora, jugoslovanski kapetan Berlot Viktor, Rudolf Žitnik iz klerikalnega tabora JRZ. Eden izmed organizatorjev Črne roke je šef Ljubljanske policije Slovenec Hacin.

Eksekutivo Črne roke tvori vojaško jedro, ki šteje 250 do 350 mož, ki je sestavljeno v veliki meri iz partizanskih dezertarjev, ki so bili vsi klerikalno usmerjeni, iz raznih oportunističnih elementov, ki niso hoteli stopiti v odkrito službo okupatorja /skrivači/ ter iz domobranskih ubežnikov, ki so se glede na razvoj domače in svetovne situacije orijentirali iz odkritega sodelovanja okupatorjem v takoimenovano ilegalo, hoteč s tem zamaskirati svoje izdajstvo.

Center vojaške grupe Črne roke se nahaja na sektorju Rakek-Logatec-Žiri. Komandant te grupe je bivši namestnik komandanta bataljona v partizanskem odredu, po svojem prepričanju krščanski socialist Marn Janez-Črtomir, je izdal proglas, v katerem izjavlja, da je naredil udor v partizanskih vrstah zaradi komunistov, ki sodelujejo v OF. Ima najtesnejše veze z Gestapom, od katerega dobiva orožje in denar, prav tako pa tudi z domobranstvom in njihovimi posadkami, kjer agitira za ilegalo.

Črna roka je organizirala v treh odredih in sicer: Dolenjski, Notranjski, Primorski odred, od katerih šteje vsak 80 do 120 mož. V mestih, kot je na primer Ljubljana ter v krajih, kjer organizacija Črne roke ni razvita, pa delujejo manjše grupe /3-4 mož kot eksekutiva/. Na primer v Ljubljani in po Gorenjskem Jesenice, Škofja Loka, Kranj/, vendar pa še ni jasno, v kolikor Gestapo sam ne izbira take eksekutive, ki nima nobene zveze z vojaškim vodstvom Črne roke, ki jo je Gestapo sam zamaskiral pod to firmo. Tako so v Ljubljani znani kot eksekutivci Črne roke znani gestapovci in mučitelji Voršič Drago, Srečko Rus, Gjud, Ehrlich Oto, Juvan Franc.

Na Primorskem je namestnik komandanta Črne roke /četnikov/ major Bitenc, rezervni oficir jug.[oslovske] vojske in obenem zagrizen belogardist, JRZ-jevec, ki je sedaj zaprt.

V Trstu je bil organizator Črne roke major jugoslovanske vojske Vujošević, ki pa ga je okupator v zvezi z drugimi mihajlovičevci aretiral.

Č.

GESTAPO IN WEHRMANSCHAFT TER HEIMATBUND NA ŠTAJERSKEM

Na onem delu Slovenije, ki ga je zasedel nemški okupator neposredno po napadu na Jugoslavijo t.j. Štajerskem in Gorenjskem je okupator uničil celoten upravno političen jugoslovanski aparat, pregnal vse uradništvo in inteligenco, ki ni bila že prej petokolonska ter postavil nov, svoj aparat z novim, nemškim uradništvom z izjemo zagrizenih petokolonskih hitlerjancev, ki jih je sprejel v svojo službo. Štajerska, ki je bila kmalu po okupaciji priključena kot enakopraven del Reichu, tvori v politično upravnem pogledu samostojen GAU STEIERMARK. Vodja tega gau-a je gauleiter dr. Uiberreiter, ki ima najvišjo izvršno in zakonodajno oblast. Ta gau ima 7 okrožij in sicer se imenujejo "Landrat" 1. Marburg - Stadt, 2. Marburg - Land, 3. Cilli, 4. Pettau, 5. Trifail, 6. Rann, 7. Luttenberg. Landrati so razdeljeni na občine.

Vzporedno s tem teče organizacija policijskega aparata na Štajerskem:

Center policijskega aparata za Štajersko se nahaja v Mariboru, kjer je sedež celotne upravno-politične in vojaške organizacije za Štajersko. Na čelu tega aparata stoji "Bundefuehrer STEINDL, ki je obenem vrhovni poveljnik

Wehrmannschafta. Ta policijski aparat ima določeno število uniformiranih policistov, razdeljenih v železniško, prometno policijo. Poleg tega je tam sedež žandarmerije. Poleg uniformirane policije in žandarmerije pa je pod komando Steindla še Wehrmannschaft, o katerem bomo podrobneje podatke navedli spodaj. V Mariboru ima svoj center tudi Gestapo za Štajersko in se imenuje "Dienststelle der Geheime Staatspolizei".⁸ Šef Gestapa v Mariboru je bivši vodja Gestapa v Celju, po imenu Tobi⁹ in nosi naslov: "Komandeur der Sicherheits polizei und SS, Marburg."¹⁰ Prav tako, kot upravna organizacija, ima tudi policijski aparat svoja okrožja, ki so razdeljena enako, kakor upravna organizacija. V vseh teh okrožjih, ki jih je sedem, je vzpostavljen žandarmerijski aparat in sicer na sedežih teh okrožij, poleg tega pa še povsod na sedežih občin, medtem ko je Gestapo organiziran samo na sedežih okrožij, to je Maribor-mesto, Maribor okolica, Celje, Ptuj, Trbovlje, Brežice in Ljutomer. Iz teh centrov okrožij pošilja Gestapo manjše grupe agentov na sedeže občin v pomoč žandarmeriji, kadar je to potrebno, sicer pa ima na vsaki občini le svoje tajne zaupnike. Naslov gestapovskih komand na sedežih zgoraj imenovanih okrožij je: "Dienststelle der Geheime Staatspolizei."

Številčno stanje moči policijskega aparata je različno glede na važnost posameznih okrožij. Tako je v Celju, kjer je vozel gestapovskega delovanja za Savinjsko dolino cca 90 mož policije, od tega 50 uniformiranih in 40 gestapo - agentov. Po nacionalni pripadnosti so člani gestapa večinoma Nemci, nekaj med njimi je kočevskih Nemcev, precej pa tudi domačih nemškutarjev. S podrobnejšim pregledom tega aparata trenutno še ne razpolagamo.

Poleg tega upravnega in policijskega aparata je okupator na teritoriju Štajerske ustanovil masovno polvojaško organizacijo WEHRMANNSCHAFT, ki je ustanovljen za zaščito politične oblasti ter zamišljen kot predpriprava za vojaško službo. Je to pomožna organizacija za ojačanje žandarmerije in policije, ki jo meče okupator v borbo proti narodnoosvobodilnemu pokretu, kjerkoli se izkažeta policija in žandarmerija prešibki. V Wehrmannschaft so bili sprejeti vsi tisti, ki so se pri rasnem in političnem pregledu izkazali kot politično zanesljivi ali vsaj nevtralni. Wehrmannschaft je sicer prostovoljna organizacija, ki pa se je organizirala pod največjim terorjem in kdor ne bi hotel vstopiti v to organizacijo, mu je grozila kot najmanjša kazen izgon in konfiskacija premoženja ali pa koncentracijski logor. Vrhovni vodja Wehrmannschafta je Steindl. Tudi ta organizacija je razdeljena na okrožja /Kreise/, ki ima vsak svojo Standarto. V vsaki občini je organizirana Wehrmannschaft v Sturme, njihov poveljnik je Sturmfürer.

Wehrmannschaft /brambovci/ ni stalno pod orožjem, temveč vrši svojo običajno zaposlitev v civilu. V slučaju potrebe dobi poziv, in tedaj se mora javiti vsak svoji najbližji edinici. Orožje in uniformo dobi pri Sturmfuehrerju.

Iz najzanesljivejših Wehrmanov se rekrutira Alarmkompania, ki je stalno pod orožjem. Po številčnem stanju pa je zelo majhna in se nahaja na vsakem sedežu občine.

Vzporedno z Wehrmannschaftom je okupator na Štajerskem organiziral še politično organizacijo "Steirischer Heimatbund". Kakor je Wehrmannschaft pomožna

⁸ Pravilno Geheime Staatspolizei.

⁹ Pravilno Hans Toby. Omenjeni ni bil komandant varnostne policije in varnostne službe v Mariboru, pač pa vodja izpostave v Celju, nato pa je deloval v uradu komandanta v Mariboru.

¹⁰ Pravilno Komandeur der Sicherheitspolizei und Sicherheitsdienst.

vojaška organizacija za zaščito politične okupatorske oblasti in obenem vojaška predpriprava za vstop v nacionalsocialistično stranko.

Tudi ta organizacija je navidezno prostovoljna, toda ta prostovoljni pristop je bil izvajan z nezaslišanim terorjem. Glede na to politično organizacijo je okupator ločil štajerske Slovence v tri razrede:

1./ Končno veljavne člane Heimatbunda, ki so prejeli rdečo legitimacijo in se smatrajo kot nemške državljane z vsemi pravicami in dolžnostmi.

2./ Začasne člane Heimatbunda, ki so prejeli zeleno legitimacijo. Ti lahko šele po preteku petih ali desetih let postanejo polnopravni nemški državljani.

3./ Tako imenovani Schutzangehörige,¹¹ ki so popolnoma brezpravni, ne morejo biti člani nobene vojaške ali politične organizacije, dobijo zmanjšane živilske karte in jim stalno grozi izselitev.

Vkljub terorju navedenih okupatorskih Wehrmannschaft in Heimatbund ne igrata vidne vloge v okupatorskem upravno - policijskem aparatu. Izjemo delajo severno-štajerski okraji, ki so politično manj zavedni in kjer se sovražnik v borbi proti narodnoosvobodilnemu pokretu z večjo koristjo opira na navedene organizacije.

Na Štajerskem se naslanja torej okupator predvsem na svoj upravno policijski aparat, v katerega vključuje v silno majhni meri domače izdajalce. Ker mu poizkus s Heimatbundom in Wehrmannschaft kot odkritima okupatorskima organizacijama ni uspel, skušata okupator in domača reakcija iz slovenskega centra Ljubljane organizirati na Štajerskem belogardistične vojaške oddelke. Kot belogardistični agent in organizator prihaja v Celje belogardistični novinar SLAVKO SKOBERNE in se sestaja s šefom celjskega gestapa Schoenrockom. Prav tako prihaja na Štajersko bivši klerikalni narodni poslanec dr. Ogrizek, ki je bil svoj čas od Nemcev izgnan. Okupator pa se je začel posluževati pri stremljenju za organizacijo bele garde predvsem duhovščine, ki je bila sicer svoj čas izgnana iz Štajerske, pa se je danes opredelila za belo gardo. Med njimi je najbolj znan frančiškan pater Odilo iz Ljubljane.

D. GORENJSKA

Vse, kar je bilo zgoraj navedeno o upravno politični organizaciji za Štajersko velja tudi za Gorenjsko, z naslednjimi razlikami:

1./ Center gestapovske in žandarmerijske organizacije za Gorenjsko se nahaja na Bledu, ki ima svoje podružnice, ki nosijo naziv "Ausenstelle" v 1. Škofji Loki, 2. Kranju, 3. Kamniku, 4. Jesenicah, 5. Radovljici, 6./ Trziču. Pod center Bled spada tudi podružnica Gestapa v Ljubljani.

2./ Namesto Steierisches Heimatbund je organiziran na Gorenjskem pod enakimi pogoji in z istimi cilji, pa tudi z enakimi uspehi Kärntnerheimatbund.¹²

3./ Wehrmannschaft na Gorenjskem ne obstoja več in sicer iz razloga, ker jo je bil sovražnik prisiljen sam razpustiti. V trenutku, ko je sovražnik začel z organizacijo Wehrmannschafta, to je v zimi 1941-1942, je bil na Gorenjskem že toliko močen partizanski pokret, da je bil prisiljen sovražnik že organizirano Wehrmannschaft, ki je simpatizirala z narodnoosvobodilnim pokretom, razpustiti.

¹¹ Pravilno Schutzangehörige.

¹² Pravilno Kärntner Volksbund.

4./ Zato pa se je okupatorju in domačim izdajalcem posrečilo v veliko večji meri kot na Štajerskem organizirati vojaško in politično organizacijo bele garde, katere se sovražnik v precejšnji meri poslužuje kot izdatno pomoč svojemu upravno političnemu aparatu. Belogardistične postojanke se nahajajo: V Št. Vidu pri Ljubljani, Škofji Loki, Cerkljah pri Kranju.

Poleg tega je sovražniku uspelo, da je organiziral ob pomoči naše domače reakcije manjše grupe Črne roke kot gestapovsko belogardistične eksekutive, s to razliko, da je v teh grupah gestapovski element mnogo bolj viden.

E.

SOVRAŽNE AGENTURE V INOZEMSTVU

Istočasno, ko domači izdajalci najtesneje odkrito in zakrinkano sodelujejo z okupatorji, skuša navezati domača reakcija potrebne stike z grupami v inozemstvu

I. Kot ena izmed prvih takih grup, s katero ima vsaj rahlejšje zveze, je slovenska emigracija na Hrvaškem, zlasti v Zagrebu. Gre tukaj za desettisoče Slovencev, v pretežni večini intelektualcev, med njimi 200 duhovnikov, ki so jih Nemci pregnali ob okupaciji Slovenije v Srbijo in na Hrvaško.

Vodja slovenskih emigrantov je bivši rektor visoke bogoslovne šole v Mariboru in bivši klerikalni narodni poslanec dr. Hohnjec. Dr. Hohnjec ima dobre zveze z ustaši in HSS. Ima svojo pisarno, ki jo vodi neki Oberžan in v kateri dela neki akademik Sedlak Dušan, ki naj bi po prejetih poročilih užival velik ugled med emigranti in ki je pod tajnim nadzorstvom reakcije. Večina emigracije je razen samega vodstva, z duhovniki vred, progresivno usmerjena. S to grupo hoče dobiti slovenska reakcija iz Ljubljane tesnejše zveze, politične in organizacijske, kar se ji je deloma tudi že posrečilo. Zveze drži preko dr. Hohnjeca.

II. Domača reakcija, zlasti njen klerikalni del, se v veliki meri poslužuje tudi cerkvene hierarhije, doma in v inozemstvu. Tako ima zveze s papeškim legatom, ki je prišel iz Italije, po imenu Ramiro Marcone abasnulius di santa Maria Virgine pri Neaplju. Trenutno se nahaja v Zagrebu ter vidno simpatizira z borbo reakcije proti narodno osvobodilnemu pokretu. Drži zvezo s slovensko reakcijo, ki živi v Švici, poleg tega pa s slovensko klerikalno agenturo v Rimu.

III. V Rimu se nahaja grupa nekakih predstavnikov klerikalnega dela slovenske reakcije, med njimi klerikalni industrijalec AVSENEK, znani slovenski fašist, dr. Ciril Žebot in drugi.

IV. Zvezo z inozemstvom, zlasti z Italijo in Švico, drži komandant slovenske legije Rudolf SMERSU, ki pogosto zahaja v Trst in od tam preko plačanih agentov pošilja pošto v razne fašistične države.

V. Prav tako drži zvezo s Švico univerzitetni docent ing. NAGODE, ki je spčetka sodeloval z OF, iz katere pa je bil pozneje izoliran. Nagode je izrazil sredinec, v bistvu Mihajlovičev."